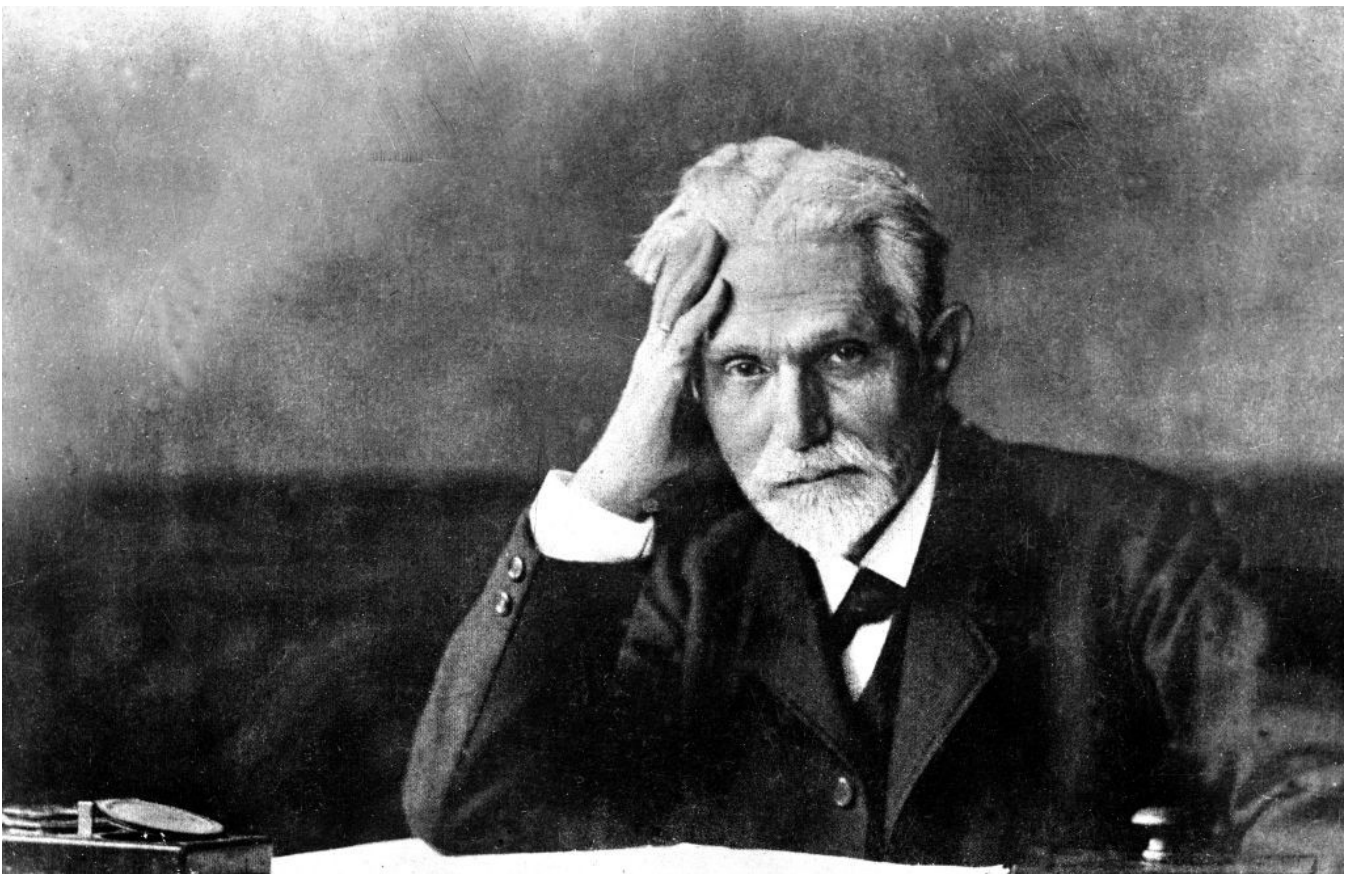

Kristen R Ghodsee: Socialister har sedan länge kämpat för kvinnans frigörelse

[Ur [Jacobin magazine](#), 28/2 2020. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Socialistiska män kan vara viktiga organisatörer under kampen för både arbetares och kvinnors rättigheter. Ingenstans syns detta tydligare än i den tyske socialisten August Bebel's liv. Han gjorde mer för att erövra kvinnors rättigheter än någon annan 1800-talspolitiker.

August Bebel 1900. Jaime Abecasis Collection / Universal Images Group via Getty

Det finns en lång historia av ömsesidig fientlighet mellan vänstern och liberala feminister i Europa, som daterar sig tillbaka till 1800-talets konflikter mellan borgare och socialister. I Nordamerika slets en gång i tiden klassmedvetna kvinnor mellan rivaliserande sociala rörelser, och många kvinnor kände sig tvingade att välja mellan att kämpa för sina klassintressen eller för att få slut på könsförtrycket, istället för att agitera för båda.

Idag upplever kvinnliga aktivister världen över ett liknande dilemma när de står inför att välja mellan progressiva manliga ledare och deras ibland mer centristiska kvinnliga medtävlare. Men historien visar oss att progressiva män är väsentliga allierade i kampen för både arbetarnas

rättigheter och kvinnans frigörelse. Och vad gäller August Bebel, ett av den tyska socialismens till största delen bortglömda lejon, lyckades ingen 1800-talspolitiker göra mer för kvinnorna.

”Sitt eget ödes härskarinna”

Bebel föddes den 22 februari 1840, och växte upp i fattigdom efter att hans far hade dött tidigt. I ungdomen satte hans mor honom att bli lärling för att bli svarvare och snickare. Efter att ha avslutat sin yrkesutbildning reste Bebel runt som resande snickare och fick tillfällighetsarbeten i Tyskland och Schweiz. Under den allt snabbare industrialiseringen över hela kontinenten, kunde Bebel med egna ögon se både mäns och kvinnors urusla arbetsförhållanden.

Så småningom slog han sig ner i Leipzig, där han byggde upp en framgångsrik fabrik för handtagstillverkning från grunden. Men istället för att överge sina enkla förhållanden, understödde Bebels ekonomiska framgång hans kamp för arbetarnas rättigheter. Han var med och grundade det tyska socialdemokratiska partiet tillsammans med Wilhelm Liebknecht, en nära bundsförvant och vän till Karl Marx.

Bebel upprätthöll en livlig brevväxling med Friedrich Engels och var socialist. Enligt hans levnadstecknare,¹ kämpade Bebel för namnet ”Tysklands demokratiskt socialistiska parti” men gick med på den socialdemokratiska benämningen som en kompromiss med Ferdinand Lassalles anhängare.

1900 dominerade Bebel den tyska politiken. Arbetarfamiljer hade hans porträtt hängande i vardagsrummet och skickade hälsningar på vykort med hans bild på. De kallade honom ”kung över arbetarna”. Men Bebel var också en stark förkämpe för kvinnans frigörelse och gav ut en bok som skulle komma att förändra historien. Han skrev *Kvinnan och socialismen*² när han satt i fängelse men den publicerades först 1879. När Bebel dog 1913 hade den tryckts i mer än 50 upplagor och översatta till mer än 20 språk. Boken kom till USA 1904.

Till skillnad från andra män inom arbetarrörelsen, som såg kvinnor som möjliga konkurrenter, tog Bebel emot kvinnor som naturliga allierade. Han tänkte sig en framtid där kvinnor på ett jämlikt sätt delade frukterna från en mer rättvis ekonomi, befriad från de traditionens bojar som gjorde dem beroende av män.

”Kvinnan i det nya samhället är, socialt och ekonomiskt, fullkomligt oberoende;”, skrev han, ”hon är icke mer underkastad något som helst herravälde eller förtryck; hon står gentemot mannen såsom en fri och likaberättigad individ, vilken är sitt eget ödes härskarinna.”

Han förespråkade utbildning för flickor, rösträtt för kvinnor och jämlik tillgång till fackföreningar och yrken. Bebel argumenterade också för frihet till skilsmässa, för att socialisera hemarbetet och för att slippa alla planer på giftermål.

Bebel var också sexpositivismens gammelfarfar. Under en tidsperiod som kännetecknades av strängt viktoriansk pryddhet, skrev han: ”Könsdriftens tillfredsställelse är lika mycket varje individs ensak som tillfredsställelsen av varje annan naturdrift.”

1 Jürgen Schmidt, *August Bebel. Social Democracy and the Founding of the Labour Movement*, I B Tauris 2018.

2 August Bebel, *Kvinnan och socialismen*, Göteborg : Partisan, 1972. [Finns på marxistarkiv.se.]

Han ansåg att det var nödvändigt att befria kvinnor från de borgerliga sociala sedvänjor som kvävde deras sexualitet, och han drömde om en tid när kvinnor åtnjöt fullständig frihet i sina kärleksaffärer: ”I kärleksvalet är hon liksom mannen fri och obehindrad. Hon friar själv eller låter mannen fria och ingår förbundet utan några andra hänsyn än till sin böjelse.”

Och detta liberala synsätt gällde inte bara heterosexuella relationer. Som medlem i det tyska parlamentet var Bebel 1898 den första politiker i världen som offentligt uttalade sig för homosexuellas rättigheter.

Kopplade samman kvinno- och arbetarfrågorna

Som både man och tidigare arbetare åtnjöt Bebel en unik plattform från vilken han kunde dominera den allmänna opinionen bland Europas arbetande klasser. Han använde sitt inflytande för att se till att kvinnans rättigheter togs med bland arbetarrörelsens mål. ”Kvinnans fullständiga emancipation och hennes likställighet med mannen är ett av vår kulturutvecklings mål, vars förverkligande ingen makt på jorden förmår hindra”, skrev han.

Bebels förutseende bok och outtröttliga påverkansarbete säkerställde att ”kvinnofrågan” förblev direkt kopplad till arbetarklassens kamp, och formade på ett djupgående sätt utvecklingen av vänsterns kvinnorörelser under 1900-talet.

Enligt henne själv, radikaliserades en ung Alexandra Kollontaj, som senare kom att bli första ministern för social välfärd i Sovjetunionen, av att läsa Bebels bok *Kvinnan och socialismen*. Hon genomförde många av Bebels tankar i praktiken: gjorde skilsmässa fri, utvidgade möjligheterna till utbildning och försökte socialisera hemarbetet genom att skapa offentliga kaféer, tvättinrättningar och daghem.

Efter Andra världskriget inspirerades progressiva kvinnoorganisationer och -rörelser över hela världen av en politik som grundades på Kollontajs tidiga experiment i Sovjetunionen. Till och med i USA gjorde många inflytelserika feminister som Betty Friedan sina första politiska erfarenheter som medlemmar i arbetarrörelsen, och afroamerikanska kvinnoaktivister som Louise Thompson Patterson och Esther Cooper Jackson var medlemmar i USA:s kommunistparti.

Nu vid 180-årsminnet av Bebels födelsedag ska vi komma ihåg att kvinnans frigörelse var en del av de socialistiska rörelserna ända från deras tillkomst på 1800-talet. Det har inte alltid varit någon lätt allians. Många vänstermän förrådde oss, inklusive jakobinerna, som giljotinerade Olympe de Gouges för att hon 1791 skrev *Deklarationen om kvinnans och den kvinnliga medborgarens rättigheter*, och bolsjevikerna, som mobiliserade kvinnliga arbetare för revolutionen men sedan snabbt övergav kvinnans sak när den visade sig vara alltför dyr och splittrande.

Men många nutida feminister är också missledda i tron att bara kvinnliga ledare kan kämpa för kvinnans rättigheter. Socialistiska rörelser har en lång historia av att bygga breda koalitioner som också speciellt uppmärksammar köns- och sexuell jämlikhet. Historien om August Bebel påminner oss om att progressiva män kan vara både effektiva och inspirerande ledare under den långa kampen för en socialt och ekonomiskt mer rättvis framtid för alla.